

Luc Deleu & T.O.P. office in Middelheim

De barricade in de kunst

Vorige maand organiseerde het Middelheimmuseum in Antwerpen opnieuw een Summer School. Het thema van dit jaar was 'Making Public Domain'. Om dat evenement kracht bij te zetten, creëerde kunstenaar-architect Luc Deleu (°1944) een barricade met Rietveld-stoelen in het park. Luc Deleu is ongetwijfeld één van België's meest innovatieve en radicale urbanistische denkers.

Jan STORMS

Dat hij meer in zijn mars heeft dan beruchte containerconstructies bewees Luc Deleu o.a. met de installatiewerken 'De Onaangepaste Stad' en 'Orban Space'. In zijn projecten daagt hij de architectuur steeds opnieuw uit om verantwoordelijkheid te nemen op wereldschaal. Ik sprak met Luc Deleu in zijn prachtige woning in de Antwerpse Cogels-Osylei. De locatie is van ver herkenbaar aan haar 'verwilderd' voortuintje met zijn hoge bomen. Ook de achtertuin is één grote groene oase. Luc Deleu spreekt terecht van 'ons stadsbos'. In zijn atelier leggen Isabelle De Smet en Steven Van den Bergh – de twee vaste medewerkers van Luc Deleu's bureau T.O.P. office – de laatste hand aan een nieuw ontwerp.

Het idee voor je containerconstructies ontstond toevallig tijdens het spelen met Lego-blokjes en de vondst van een groot aantal containertjes voor Märklin-treintjes in een uitverkoop. Wat is het verhaal achter de barricades?

Luc Deleu: "Toevallig was ik aan het zappen op televisie en het programma ging over barricades. Plotseling werd het gekende schilderij van Delacroix getoond, 'La liberté guidant le peuple', en ik dacht: 'BARRICADES IN DE KUNST!' Dat is het! Ik ga barricades maken! Het schilderij van Delacroix is een onwaarschijnlijk knap werk. Voor de allereerste keer

jaar heette ze nog 'Nuit Debout', naar de nachtelijke betogingen in Parijs in de zestiger jaren. Niet gaan slapen, maar betogen!!"

"Ik weet nog altijd niet of die stoelen legaal of illegaal zijn (lacht). Rietveld heeft speciaal de stoel geconcipeerd voor de do it yourself-mens. Ik heb de originele tekeningen van Rietveld gehanteerd voor de productie, met exact dezelfde afmetingen, diktes van hout, kleuren, en tsjik en tsjak. Het Italiaanse designmerk Cassina heeft daar nu rechten op, denk ik. Maar ik verwerk ze tot een nieuw kunstwerk, dus dat is geen probleem."

Dit jaar is het exact 100 jaar geleden dat het tijdschrift De Stijl verscheen, 99 jaar dat de blauw-rode Rietveldstoel werd ontworpen. Is de barricade in Antwerpen een ode aan die verjaardag?

Deleu: "Néé. Niet direct. Ik heb je daarnet verteld dat ik op die Rietveld-stoel ben gekomen omdat die gemakkelijk te maken was. Twintig stoelen werden gemaakt in de Don Bosco School te Hoboken, als afstudeerproject voor de afdeling houtbewerking. Omdat ik vond dat ik minstens 30 stoelen nodig had, heeft het Middelheim aan de Stad gevraagd een tiental meubels extra te maken. De idee was de opstelling te openen op 1 mei. Voor een barricade was dat geen slechte datum. Maar omdat de leerlingen van Don Bosco pas eind juli afstudeerden waren ze nog niet klaar. De opening werd dan verplaatst naar september. Dat kwam goed uit voor het Middelheim, omdat het evenement dan samenviel met hun Summer School over 'Kunst in de publieke ruimte'. Op die manier hadden zij een pièce de résistance."

"Oorspronkelijk was het de bedoeling dat het werk zou opgesteld worden op het De Coninckplein in Antwerpen. De barricade zou dan een straat versperren. Het initiatief kwam van enkele buurtbewoners die de tentoonstelling bij Annie Gentils hadden gezien, en mij vervolgens hebben gecontacteerd. Maar de aanvraag werd door het stadsbestuur geweigerd, met de verkeersproblematiek van de Knip op de Leien in hun achterhoofd."

"Eerlijk gezegd ben ik blij dat de barricade eerst wordt opgesteld in het Middelheimpark. Het werk wint hierdoor aan legitimiteit, vind ik persoonlijk. Als je het hebt over de BARRICADE IN DE KUNST! is het sterker dat

wordt getoond in een museale context, en pas daarna in de openbare ruimte. Het werk krijgt hierdoor een andere betekenis, het wint aan subtiliteit. Anders is een barricade gewoon een barricade. Ik twijfel of een opstelling op het De Coninckplein de juiste perceptie zou hebben gegenereerd."

"De barricade wordt in het Middelheimpark geplaatst op het einde van een dreef voor de poort die uitgeeft op de Middelheimlaan. Het is eigenlijk een barricade vóór een barricade, want het ijzeren hekken is ook al een barrière. Je kan een glimp van de constructie opvangen vanop de straat, wat belangrijk is omdat op die manier de link met 'public space' wordt onderstreept."

"Wat ik je nog moet vertellen: ik ben ook met barricades begonnen omdat ik dat containergedoe beu was. Ik heb 20 of 30 jaar lang containers aan elkaar geschroefd, en op een bepaald moment heb ik besloten: 'Ik stop daarmee!' Ik had die container op zijn punt gezet in Brussel, wat kan je dan nog doen? Een iedereen doet dat nu!"

Wees fier! Je hebt school gemaakt ...

Deleu: (onderbreekt mij) "Het klinkt pretentieus, maar ik heb nog niets gezien dat de kwaliteiten heeft van 'Orbino' dat opgesteld staat in het Middelheim. Een containerinstallatie in al zijn bruutheid zó tonen! Ik denk dat ik die pretentie mag hebben."

Ken je nog andere voorbeelden van barricades in de kunst?

Deleu: "In mei '68 barricadeerde Panamarenko met ijsblokken het Consciencepleintje in Antwerpen. Daardoor is het het eerste auto-vrije plein geworden in de stad. Merkwaardig, maar het beeld is ook iconisch geworden. Als je dan verder denkt kom je bij Christo die eveneens in de woelige jaren 60 een smalle steeg, de Rue Visconti in Parijs, volstapelde met petroleumvaten. De barrels rollen niet weg omdat zij tussen twee gevels staan. Deze barricade is één van Christo's eerste en beste werken."

"En nog! Ik zag toevallig een jaar of twee, drie geleden dat de Turkse kunstenaar Ahmet Ögut zijn 'Bakounin's barricade' installeerde in het Van Abbemuseum in Eindhoven, met rommel en schilderijen uit het museum. Het thema van de barrière is dus iets dat duidelijk in de

Je realisaties blijken elkaar op te volgen in een hoog tempo. Door hun directheid blijken barricades een erg succesvol thema te zijn, nog populairder dan je containerconstructies?

Deleu: "Mijn barricades blijken inderdaad opvallend goed aan te slaan. Ik ben zelf ook geschrokken van het succes. Maar de barricades die ik bouw zijn eigenlijk 'gesublimeerde barricades'. In Raversyde heb ik daar serieus mee geworsteld. Als je de afvalmaterialen in het gras legt, dan heb je een hoop broel. Tot ik ontdekte dat een barricade zich altijd bevindt tussen twee muren. Vandaar de twee rechte zijanten van de installatie."

"In september vorig jaar heb ik een barricade met boeken gemaakt in Kasteel Horst te Holsbeek. Het kunstwerk blokkeerde een padje langs een vijver. Verliefde meisjes en verliefde jongens bestormden de barricade of poseerden bovenop de stapel boeken die dan werd omgetoverd tot sokkel. De interactie van het publiek met de barricades is altijd boeiend. De tentoonstelling viel trouwens samen met een muziekfestival, vandaar die sfeer."

"Een derde realisatie vond plaats in Kasteel d'Ursel in Hingene, het landhuis waar Vic Gentils ooit heeft gewoond. Daar heb ik een deuropening geblokkeerd met twee houten planken die ik wederzijds van de lambrisering aanbracht en bij elkaar hield met 20 meter tape. Om de deuropening niet te beschadigen heb ik dan gebruik gemaakt van de 'catalogooskes' die daar lagen, en waarvan ze toch te veel hadden gedrukt." (lacht)

En verder?

Deleu: "... Ondertussen ben ik die barricades ook al beu, moet ik zeggen ... Ik denk dat de constructie in het Middelheimpark mijn laatste barricade zal zijn!" (schaterlach)

De barricade van Luc Deleu staat nog opgesteld tot 12 november in het Middelheimmuseum in Antwerpen.

'Je moet maar eens bij Google het woord 'barricade' intikken en je zal schrikken van het grote aantal afbeeldingen. Het beeld is een echt architectonisch icoon geworden'

genjkaardig schijdenij – maar dan een beetje anders, met een Belgische vlag en zo – van Gustaaf Wappers beeldt de Belgische revolutie van 1830 uit. Het doek is duidelijk geïnspireerd door Delacroix, je ziet dat zo. Sindsdien zijn barricades in de kunst exemplarisch geworden. Je moet maar eens bij Google het woord ‘barricade’ intikken en je zal schrikken van het grote aantal afbeeldingen. Het beeld is een echt architectonisch icoon geworden. Dit wist ik allemaal niet in de beginfase. Het is pas later dat je daar aan denkt.”

“Ik vroeg me af: hoe zou een barricade er uit zien als de rijken een barricade zouden opwerpen? En dan dacht ik in eerste instantie aan de ‘lounge chair’ van Charles Eames, die er echt uit ziet als een rijkemansstoel. Mijn oorspronkelijk idee was een maquette te maken met een stuk of twintig van die stoeltjes. Maar dat gunde ik Vitra niet. Het Vitra Design Museum in Weil-am-Rhein, dat is toch niet meer dan een betere Ikea. Bovendien zijn die schaalmodellen die Vitra verkoopt peperduur, zodat ik de maquette nooit verkocht zou krijgen. Ik vroeg me af: is er niets dat ik rapper kan maken? En zo ben ik bij de blauw-rode stoel van Rietveld terechtgekomen. Eerst gooide ik al die stoeltjes ook op één grote stapel, maar toen ik aan het prutsen was werd het me duidelijk dat de Rietveld-stoeltjes echt ontworpen zijn om er iets ordelijks mee te maken. Daarmee zet je die stoelen veel meer in de verf. Ik schrok er wel even van hoe politoneel die opstelling in één rechte lijn er uit zag! Je kan de compositie uit elkaar trekken en in elkaar duwen, je kan de stoelen in elkaar laten haken, enz. ... Voilà.”

“Het werk heet nu: ‘Blauw-rode barricade’. Over die titel heb ik lang moeten nadenken, tot het je plotseling binnenvalt. Toen de maquette opgesteld stond bij Galerie Annie Gentils vorig

m vanaf
SK 21.10.17

e u u e u o o o